

PINAHUAQTAVUT 2004-2009

**Havagumayavun Havakningani
Nunavutim Hivunighaani**

Havangnik pimmarigharumaplugit inuuhiringningitni, kiinauyariaktungningitni,
inmiguuqningitnilu Nunavutmiut

ISBN 1-55325-068-0

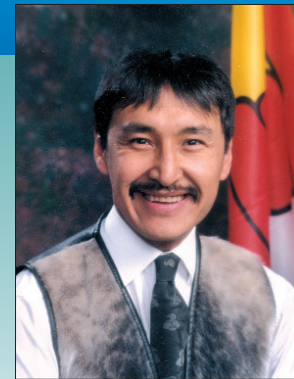

HAVAGUMAYAVUN HAVAKNINGANI NUNAVUTIM HIVUNIGHAANI

Kavamakput tuklirmiiliqtuq kavamaulirnirmingni. Talvani havakviuniaqtuq hakugitqiyamik pitquhini tunngaviani tunngayut Inuit inuuhikkun uppiriyainnik pivallialiuqlutik angikliyuumiqtirlugulu kiin-auyaliqinivut. Hapkuaq hivulliutiuyumalluaqtavun. Hapkuaq ilauniaqtun aullahimayunin huliniptingnin pimmarighaqnirni ilinniarutighani, igluqparhani aaniaqtailinirmunlu.

Nakuuyunik inirhiyaghavut havaktauniaqtun talvani hakugiktu-mi tunngavikmi havakhimayakkun talvani hivulliqaarmi kava-matkunni. Talvalu, havaktavun aulaniaqtun qanuriliuqtauniaq-tun havarumaqpiaptaptngnin tavlunga *Nunavut Nunataqnikkun Angirutmi*.

Hivulliqpaaq kavamat Nunavutmi havakhimayut tavungagaaluk upalungaiyautighamik pivallialiurutighaanun nunaptingnut. Una upalungaiyautighaq tutuqtuuyarhimayuq qanuqtun inuuhit

Nunavutim inniaqtun ukiungani 2020. Naunaiyaghimayuq hita-manik angiyunik turaagumayayunik piniarhimayayughat atuqlugit hivulliurutit uppiriyayut. Akunnganiittun ukununga hivulliurutini upiriyayuni ukuat pitquhiriyayut uppiriyait, qanuq hulivaktainlu Inuit Nunavutmi. Tapkuat hitamat turaagu-mayayun hapkuan:

- **Inuuqatigiittiarniq: Inuuhiringnaqtun Nunalaat**
- **Pijarnirniqsat Katujjiqatigiittiarnirlu: Ayurnaittumik Atauttimunlu**
- **Namminiq Makitajunnarniq: Inmiguuqnirmik**
- **Ilippallianguinnarniq: Aulayut Iliharniit**

Ilauyutlu naunaiyaqningitni hapkunani turaagumayayuni, kava-matkun naunaiyarhimayut naunaiyaqpiarhimayunik tikitau-nahuaqtuni iniqtauyughat hivulliini tallimani ukiuni.

Tamna niruaqtaulihaaq Nunavut Kavamat ihivriughimayain turaagumayayun naunaiyaghimainlu inirhimayun akunngani

1999 – 2004. Amigaittun havaktauhimayun. Ilangit turaagumayayut tamatkirhugit inirhimaliqtun. Ilangit havaktauliqtun. Havaghiqtauffariaqaqtun ilangitni. Tamaitni kavamapun inungitlu Nunavutim angiyunik hivumuktirhimayun nannagiyughayugutlu inirhimayaptingni.

Talvani **Pinahuaqtavut-mi: 2004 - 2009**, angiffaarhimayavun havagumayavun tapkununga hitamanun turaagumayayuni. Ihivruiqhimayavunlu angiyun inirhimayait hivullium kavamangata Nunavutim, havakpaktugunlu tikitaunahuaqturhayuni tukluni tallimani ukiuni. Hivulliuqtauniariangmiugun uppiriyayuni tiguyauhimayun hivuliqpaamin kavamatkunnin, angiklililunilu tapkununga Inuit inuuhirikkun uppigiyainni atuqtitaulutik tapkunuuna Inuit Qaujimajatuqangit, ilauyughaq qanuqtun kavamapun havaqutainni.

Hivumuutilluta aulahimaniaqtugun havaqatirilugit nunatarnikkun paanavut. Tapkunuuna angmaumayuni uqaqatigiikniitni ilihimayunga tikinniaqtavun hapkuat tikitau-niarhimayayut turaagumayaptingnilu: pimmarighaqtain inuuhit tamaita Nunavutmiut tapkunuunga hakugiktittugin pitkuhivun angikliyumirhurulu kiinauyaliqinivikpun.

↖ Δ6 ↗

Hivuliqti Paul Okalik
Nunavut Kavamat

HIVULLIURUTIT UPPIRIYAUYUT

Hapkuat ilangit Inuit inuuhirikkun uppigiyainni pitqutiqaqpiartun qanuqtun Kavamakpun tilihiyurhat pinahuarutimingnik huliitjutimingniklu.

Atuqtaghavun hapkuat anginiqaqtun uppiriyayut umani Inuit Qaujimajatuqangit. Uqautiniit tuniyauvaktun inirnirhanit ilititauhimayut hapkuninga uppiritjutinik inirnirhannit hivullingitnin.

Maliktaghavun hapkuat uppiriniit havaktaptिंगni piliurumaplugu kavamakpun, tapkuanlu pinahuarutivut huliitjutivunlu hailihimapkarhimayavun kiut-taaqplugit inungnun kivgaqtaptिंगnun.

Inuuqatigiittiarniq: ihumagittiarilugin atlat, inuuqatigiigniit munagittiarluginlu inuit.

- Ihumagittiarilugin atlat hugilugitlu atlat aatjikiingmik itquhiq inirnirhat pitquliqpaktain uqautiraangamik (uqautiyaunig). Kavamatkun huliuyghayut ihumaliuriiqhimangittumik.

Tunnganarniq: inutqiqtittiyuq, tunngahuktittipluni ilaupkaiplunilu.

- Havakviit inungnun-quvianaqturhauyun, tunngahuktillurit qinuringitlugitlu Nunavutimiunun, inirnirhanun, havaktivunun atlanunlu. Piqangitluni uqauhikkun pitquhikkunlu hapukuutanik anginiqaqtuq tunngahuktingitni inungni.

Pijitsirniq: kivgaqtuiyuq hailihimapkaiyuq ilaminun nunalaaminunluniit.

- Havaktillugit havaktaghamingnik tamaita Nunavut Kavamatkunni havaktiit kivgaqturniarhimayughayut tamangmingni nunlaamilu havaktaaqtamingnik.

Aajiiqatigiinniq: ihumaliurutinik talvuuna, uqaqatinikkun tamarmiiqnikkunlu.

- Anginiqaqtun uqautiit ihumaliuqniitlu piliuqtauniaqtun kinirhialuni uqauhighanik inungnin, takutjutitutik katimavignin, uqaqatigiqpiarninin, atauttimunlu pivallialuqlutik.
- Inuinnaqtun uqauhiq atuqtaulluaqniaqtuq uqauliulluarluni tuhaapkaitjutini.

- Niplirhimainniq ilauyuq tuhapkaitjutini, uvvalu angirhimatjuttaungitnaulimaittuq.

Pilimmaksarniq/Pijariuqsarniq: pivallialiuqniit ayuirhaqnini ayuirhaqnikkun, ukturnikkun hulinikkunlu.

- Havakviit ikayuqturhauyun ikayuqningitni nutaani ihumagiyauyuni havaqutinilu atuqpaliktauyughani.
- Inuinnait havaktiit tuniyauyughat ukturvigihanik pivallialiuqplugit ayuirhautjutinik havaami havangnaqtillugu tapkunuuna hulitjutini imaakiaq ayuirhaitjutini, havaghimmaarhuni ayuirhaqtuq, ayuirhimayunilu pivallialiuqniitni.

Piliriqatigiinni/ikajuqtigiinni: havakatigiikniq atahiqmun huliyumayauyumun.

- Inuinnait inuinnaungittunlu havaktiit havakatigiitqurhan ilihimayamingnin ayuirhimayamingninlu pivallialiariangitnik atauri qauyimanirnik uvvalu atjikiighimayuniklu hulitjutinik tunihiniitni pinahuarutini hulitjutinilu.

- Nakuutqiamik kivgaqtaaqtavun tamaita tapkunuuna havakatigiingnikkun atauttimilu qauhimanirni havakvikmi.

Qanuqtuurniq: atakuurutinikkun ihumatulunilu .

- Inuit aulahimainnarhutik qinirhiahimavaktun nutaanik hulitjutinik inuuyaamingni. Anginiqaqtuq Kavamatkun ilitarigumiuk aulayughauyugut qinirhiangitnaqtughauyugut atlangayunik uktuutinik hivumuktaaptingni.

Avatittinnik Kamatsiarniq: ihumagittiarlugu munagittiarlugulu nuna, hugatjat avatilu.

- Una hakugitquq Inuinnani inuuhikkun uppiriniq ikayuutaa Inuin qanga taimaa anginiqainnaghunilu ublumi.

INUUQATIGIITTIARNIQ: INUUHIRINGNAQTUN NUNALAAT

Uppiriyugut inuuhiringnia Nunavutim pitqutiqaqtuq inuuhiringningitni tamainni timikkun, inuuqatiri-iknikkun, kiinauyaliurnikkun pitquhinikkunlu nunalaangitni

Tapkuat uppiritjutit hivulliurutighavut hapkuat:

- Inuit hivulliuyut;
- Inuit munaginiqaqtun kiuniqaqtunlu inmingnik inuuhiring-nirmingnik;
- Hailihimapkarniaqtugun tapkununga mungarilimaittunik inmingnik;
- Tunihiyughauyugut qanuriliurutighanik ukturvighaniklu tap-kuat angikliyuumiutivaktain hakuringniit inuit, ilagiit nunalaatlu;
- Huliniarhianiaqtugun ayurnagtunun angayaarnikkun atuin-naliqnikkun, ningaqqnikkun tamaghimanikkunlu inuupluta, ilagiingupluta nunalaangupluta;
- Havakningitni naatirningitni nunalaat hakuriktinniaqtaa Nunavut;
- Tamaita kaligiikningit kavamatkun havakatigiiktun hakuriktin-niaqtaa Nunavut.

2020-mi, Nunavut nunauyuq tahamani:

- Kanurunaangittun, munagittiarniaqaqtun nunalaat kiutjutiqaq-tun ihariagiayainnun inuinnin ilagiiktuninlu;
- Ihumagittiaqtavun angiklihimayun ihumatturiniit inirnivuu-tingni, qungiaqlugit ihivriyuqlugitlu huliniyut tunngavigilugit nakuutqiat tamangni ublumi ilitturiniitni qanga taimaalu itquhi-innin;
- Aanniarnikkun inuuhiliqinikkunlu itniit naunaitkutiitlu tahamaniittun nakuutqiyayunluniit Kanadaup qitqaniittumi naunaitkutaanin;
- Ilagiit inungitlu Nunavutmi nakuuyunik pittaarniaqaqtun ami-gaittuni akituvallaangittuni iglughangni;
- Pamirhairniit ilihautiniitlu nutaqqani munagiplugitlu ihariahuk-tun, 'ilagiingniq' 'inuuqatigiingniqlu', atauttimun nunalaami huliniuyut;
- Aliahuutiyugun munariyugunlu halumayumik, aanniangit-tumik avatimik, nunalaaptingni nunanilu imaknilu.

Angiyun iniqtauhimayun hivulliqpaamin kavamanganin Nunavutim:

April 1999-min – March 2004-mun:

- Pivallialiuqtun Nutqalimaiqtunun Ihumakkunlu Aanniarnainnikkun Piniarhimatjuti, Tipaakkun Ikkikliyuumiqniarnikkun Piniarhimatjuti, Aihimaviani Munariyauyuni Pinahurutimik;
- Havaqatigivaghurin nunataqnikkun havakviit atlanlu piviit piliurhimaplugu tamna Inmikkun Tuqtirinikkun Nutqaqtinnahuarnikkun Havakatigiit Katimayitnik ;
- Nunavutmi Iliharvikyuaq hailihimayut titiraqaqtumik Inuinnaqun munarhinguriami pinahuarutmik amigaittniklu ayuirhaqvighani pinahuarutini aanniarniatnikkun inuhiliqiyikkunlu havaktighanik;
- Havakhimayut 330-nik inungnun iglughainnik 157-niklu havaktiit iglughainnik tamaani Nunavutmi;
- Havaqatigivaghurin Nunavut Tunngavikkun pivallialiurhutik Nunavut Iglughanikkun Piniarhimatjuti kiuyumaplugu iglukitqiniq;
- Nutaqqiqiviit pinahuarutinlu hailihimayauliqtun tamainni Nunavutim nunalaangitni;

- Ayuirhaptipkaiyut tapkuninga Nunalingnut Iqqaqtuyuliriyinut Nunalaanilu Appirhuiyini Katimayitnutlu;
- Amigaiqtitait Inuinnaik Paliihimat tunihiplutiklu Paliihimaqarvingnik taimainni nunalaani;
- Havakhimayaa tamna Nunavutmi Umaliqinikkun Maligak;
- Inirhimaliqtaa tamna Nunavut Hilakkun Atlanguqtilirnikkun Parnaquti.

Tikitauniahuaqtittumayain Tuklium Maligaliuqtiit Katimavikyuangatni Nunavutmi:

- Pimmarighaqlugu aanniarnaitningit inuuhiringningitlu Nunavutmiutni tunihinikkun aanniarnaitnikkun munariniitnik qanigitirlugit aihimaviinnun;
- Ikayurlugit havakniit tapkunani Iqihimalugu Inuuhiq Katimayit. Atuqtipkalirlugu inmikkun tuqtirinikkun nutqaqtinikkun piniarhimatjuti turaaganiqaqluni inuuhiringniqmun;
- Angikliyuummirhaqlugu pittaqaqni 24ni-ukaarnini munarivighaqaqvik inirhanun;
- Pivallialiuqluni uminga Huliluqaanginnarhuni Inuuhiq Akiittumiklu Ikayurniqniq Qauyimapkaitjutimik, pimmarighar-angitni inuuhiringningit Nunavutmiut;

- Pivallialiuqluni piniarhimatjutimik paanagiikniitniklu ikayuriami tapkuninga aanniarnaitnikkun nauvighat inuuhiringniitnilu nutaqqani inulgammiiitnilu;
- Pivallialiuqluni Nunavutmi Aanniatailinirmut Maligakmik;
- Pimmarighaqlugin kiinauyaliurnikkun ukturvighat inungnun pinahuarutin tahamani mikitqiyani nunalaani;
- Havaklutik mamittirvighanik, ukiivighanik inulgammiiinni tangmagvighainniklu itiktauvingmiingittaangitni;
- Havaklutik nutaanik itiktauvighnanik nimniurnaittumik piyaangitnilu nakuutqiyani itiktauvigni pinahuarutini;
- Kiunahuaqlugu aulahimayuq iglukitniurvia angirhimalugit nanminiqaqnirnik iglurhamingnik pimmarighaqqikkunlu pinahuarutini;
- Paannagiikatigilugu Nunavut Tunngavik aghuurhaqninganun Kanadaum kavamanga kiinauyaghaqtipkarlugu tamna Nunavut 10-ni Ukiuni Inuit Iglurhainni Huliyaghainni Upalungaiyautani;
- Aulahimmarluni havakhimmarlutik nutaanik inungnun iglughanik tapkunuuna kiinauyaghani angirutini tapkunani Ingilratjutini Kanada;

- Mighiyuumirlugit akiit aulapkainingitni inungni iglungitni imaatun angikliyuumirlugut aulayunnautini aulattiarningitni atulirlunilu nutaanik hanatjutinik igluliurningni, paanagiikatigilugu Nunamiutani Atuqtaungitnaqtuni Kanadaku;
- Qunmuktiumirlugit ihumaginiit tamainni avatikkun ihumagiyaunyuni;
- Nunguttaililugit mighiyuumirlugulu atuqnia aullayunnautini nalvarhilunilu atlanik atuqtauyughanik urhuqyuangungittuni alruyaliiqiyikkun aulatjutighani;
- Ihivriiqlugu "ihuarhaffaangningitni" utuqqani aghaluutini;
- Atuqtaulinga *Nunavutmi Umayulirinikkun Maligakmik*;
- Atuqtaulinga Nunavut Hilakkun Atlanguqtilimikkun Parnaquti;
- Pimmarighaqlurin tuhaapkarutjutin hapkunani Nunavut Kavamatkunni Nunavutim nunalaangitnilu, ilauyut paanagiikatigiikniit tapkunani Nunavut Katimayiit Nunai Kavamangitni hamlani katimayiitnilu.

PIJARNIRNIQSAT KATUJJIQATIGIITTIARNIRLU: AYURNAITTUMIK ATAUTTUMUNLU

Uppiryugut hailihimaniq kavamatkunnun pinahuarutingitnunlu tahamaniittughat nakuuyumut kavamatmun tapkaut ilauquyuqtun inungmingnik

Tapkuat uppiriyayut hivulliurniaqtaatigun hapkuan-gyun:

- Inuit Qaujimagatuqangit tuniniaqtaa hivuatigun qanuqtun pival-lialiurutighaptingnik angmaumayumik, kiutaaqtumik nau-naiyaktaaqtumiklu kavamatmik;
- Pinahuarutinik hulitjutiniklu ihuaqtunik, kangiqhinnaqtunik ayurnaittuniklu pittaarniaqtuq, naahurniaqtugun tamainin uktugumanirnik piliuqlutalu kiuttaaqnirmik;
- Tamaita huliniit akiliqtauniitlu piqaqturhat nakuuyunik huliniarhimanirmik;
- Ayurnaitniq atjikiinginnaungittuq – atlakkiingniit hulinirni havaktaaqtuq atlakkiiktuni hakugingniqni, atuqtaungitnaqtuni qanuqtunlu havakgitjutini;
- Havakatigiikniit aulapkaujutauniaqtuq aturut tamainni havakv-ingni.

2020-mi, Nunavut nunauyuq tahamani:

- Nunavut Kavamat havakpaktain havaktaghatik iiqturhimait-tumik itquumayumiklu, naahungnaarhitik tamainnin uqarnirnik;
- Taimaitningit huliniitlu kavamatkun kivraqtain Nunavutim piyumaniit, nakuutqiyani atuqlutik atuqtaunginnaqtunik;
- Inuktitut, tamainni qanurinningitni, havakvingni uqauhiuyut talvani Nunavut kavamatkunni;
- Atjikiiktun ukturvighat tahamaniittun tamaani Nunavutmi tap-kunani havaaghaqni, ilinniaqtuliqiyikkutni, munarhiliqiyikkutni inuuhiriknirmullu, maligaliqiyikkutnilu tamainilu hulivigni;
- Qauyihimayun kitqutiun naahungnaarhimalitain ayurnalu-angningit pihimalighimapluginlu munariniqangningit huliyuk-tumi nunalaangmi;
- Nunalaat pihimayun ayurnaittunik pittaarninik tapkununga kavamatkun havaktiinnun, ilitturipkaitjutinun hulitjutinunlu.

Angiyut Iniqtauhimayut Hivulliappaamin

Kavamatkunnin Nunavutmi:

April 1999-min – March 2004-mun:

- Havakhimayun Atauttikuuqtumik Iqqaqtuiyiit hulitjutainnik
- Inungni Piyunnautiitni Maligak Nunavutmun hivumuktitaavaktuq Maligaliuqtiit Katimavikyuangatnin;
- Havakhimayun Inuit Hulaqutiqangningitnun Ikayuutiit Angirut tapkunani Nunani Pulaaqtarviit paanagiiqatigiplugit NTI;
- Havakhimayun angiyunik kavamanut kuapuriisiqutingat: Nunavut Igluliyiyiryuakkut Qulliq Aulayunnautiliriyikkutlu;
- Atiliurhimaplutik umani Ukiuqtaqtuni Havakatigiigutimi Angirutmik Nunatsiaqmi Yukon-milu;
- Nutaanguqtirhugit havakhimpalutiklu maligaknik maligagahaniklu ihuarhiyaangitni atlangayunun piyumaningitnun Nunavutim;
- Uqautihimaplutik havaqutautjutimik Nunavut Tunngavikkunni taffumani atuni havaqatiriiknirningmi. Havaqutautjuti havaktauvaktuq uvvalu, ilihimaplugu ayuirhimaniq, pitjutiaqtuq kavamatkunni Nunavut Tunngavikkunilu angirhimaplutik havagumaplutik havakqatigiigutimingnik maliklugu *Iqqanaijaqatigiit (Working Together)*.

Tikitauniahuaqtittumayain Tuklium Maligaliuqtiit Katimavikyuangatni Nunavutmi:

- Tautuktupkarlugut Inuit inuuhikkun uppiriyait tunihilunilu inniqmik Inuit piutigiyainnik nanminirmingni kavamani nainaitpiaqtunik naunaiyaqlugit atuqtilirlugitlu ihuaqtunik atuqtitjutighanik Inuit Qaujimajatuqangitni tapkununga kavamatkun tilihiniitni kitkutiunnarnun hulitjutiinni;
- Havagumayut nakuuyumik, havaktaaqtumik kitkutuinnun hulitjutinik tapkuat kiutjutiqaqtun kitkutiunnun kivgaktainnun
- Inirhimalirluni ihivriunirnik ayuirhimayainni havaaghani nainaitkutainni piiyagumaplugin tamainni ungummitjutit havaaghaqarnirun;
- Atatjutilugit ilikuuqtun piniarhimatjutit imaittun Inuit Havaktitauliqnikkun Hivulliurun, tamna Nunavut Inirniitni Ayuirhaqnikkun Piniarhimatjuti, atannguyanguqnikkun ayuirhaqnik ayuirhimayunilu pivallialiuqniitni pinahuarutin pingittaangitni atjikiiktunik angikliyumaplugitlu utiqtitjutin kiinauyaghaqaqtittinini;
- Pivallialiuqluni iluaniitumik, Inuinnarni inuujutiitigun uppiriyainni tunngaviquaqtumik pitjutimik hailihimapkainingitni

kavamatkun pinahuarutiinni hilitjutiinnilu pingittaangitni atjikiiktuni angikliyumaplugulu atuqningitni hailihimayuni atuqtaungitnaqtuni;

- Aulapkarlugit Nunavutim kiinauyaliqutainni munariniit havaktiarluni ihumaliugiaryluni pitquningitni Kanadaup Kiinauyaliqinikkun Ihivriuqtimin tapkunangalu Maligaliuqtiit Katimavikyumi Katimayiralaanguinnaqtuninlu mighaagun hakugiqtirhimayunun kiinauyaliqinikkun aulapkainiitni tamainni kavamatkun havakviitni Kavamanutlu kuapuriisiqutingitnunlu;
- Qinirhialugit maligat maliktitaghain kiutaaqnaqningitni kitkutunnainni timiliuqtauhimayuni tamainni nunami;
- Titiraqluni munagilunilu ayurnaittunik kangirhinnaqtuni maligaghanik tamainnun kavamatkunni havakviitnun;
- Pivallialiuqluni Havaktauhimayumik-Nunavutmi uqauhikkun maligakmik pitquplugu atuqtinniani Inuktitut havakvingni talvanilu kitkutuinnarni nanminiqaqtunilu havakviinni;
- Atuqulugu Inuktitut havakgutauyuk uqauhiq kavamatkunni;
- Qinirhialuni kiinauyaghanik angikliyumigumaplugulu havaktaarningit uqauhikkun havakviinni numiktiriyugan;

uqaqtuyuganlu tapkuani ilitariyauhimayuni uqauhiinni Nunavutim;

- Pipkailuni tamainni maligakmik; kavamatkun maligaghainni, titirainnik, hailihimapkarlugit Nunavutim ilitariyauhimayuni uqauhiinni;
- Ayurnaiyaqlugu upalungaiyaut tunirhainingitni kiinauyaghanik kavamatkunni hamlatkunnu;
- Ihuarhaqlugu nunani ihivriuqniq nalunaiyarniklu upalungaiyarniit pitquyauhimayutn ataani Nunavut Nunatagnikkun Angirutmi;
- Pimmarighaqlugu Iqqaqtuiyikkut Ikayuutit ilaupkarlugu Nunavut Maligaliriyiit Katimayiit;
- Atuqtirlugulu tamna nutaat Inungni Piyunnautiitni Maligak piliurlutiklu uminga Nunavut Inungnut Piyunnautiinnun Naalaktiuyughanik;
- Ihivriuqlugu nutaanguqtirlugulu tamna Kavamatkut Havaktiitnut Maligak.

NAMMINIQ MAKITAJUNNARNIQ: INMIRUUQNIRMIK

Uppiriyugut nunalaangupluta kavamaupluta atayugut ikayuuqatigiikturhauyugutlu ikayuqlugit ihariahuktun, havakluta tamapta turaagumayaptingnik, piluginlu atuqtaghavut pihimayaghavun tikittaangitni turaagumayavun

Tapkuat uppiriyayut hivulliurniaqtaatigun hapkuan-gyun:

- Havakniartugun iluaniitluta kiinauyaghaqaqnirmini;
- Ilaupkangniaqtavun Inuit inuuhiqnikkun uppiriyait tapkununga nutaanun piniarhimatjutinun ilauyaangitni talvani aulanginaqtumi pivallialiurnirni kiinauyaghaliurnirni atuqtaungitnaqtuni;
- Havakvigniaqtavun hakugingnivut, ihumagittiarlugit naunaiyattiarlugitlu atlangayuningit inuutipta, nunalaavut, avativutlu kiinauyaliurviptalu Nunavutmi;
- Nunavutmiutat piniaqtun tamainni ikayuqtauvighanik tapkunanga kitkutuinnani kiinauyaghanin atuyun iluani Nunavutmi Nunavutminlu;

- Havakniaqtugun iluani havaqutainni *Nunavut Nunataqnikkun Angirutaa* upalungaiyagniitni pivallialiugniitnilu pinahuarutini huliitjutinilu;
- Nunavut tunihiniaqtuq nunaryauptingnut piniarhimainnaqtumik huliuyqtumiklu inuuhirningani Kanadam ukiuqtaktunilu nunainnun huliuyqtumik ukiuqtaktuni nuatqatauluni.

2020-mi, Nunavut nunauyuq tahamani:

- Nunavut Kavamat paarhimayain tamaita havaktaghautain ataani *Nunavut Nunataqnikkun Angirutmi*;
- Qauyimahimayuq inuuqaqvik ihumaliuqtuq inminun, ilagiikminun nunalaamunlu;
- Nunavummiut hulivaktun hakugiktumi atlakiiqaqtumik kiinauyaghaliuqvigni tahamani inungit nakuuyunik ukturvighaqaqtun tapkunani kiinauyaghaliurvighaqvini mikkauplutiklu ihariahuinnarniit;
- Pittaagiiit pinahuarutinun huliitjutinunlu ayurnaittun, naunaittun, kangirhinnaqtun nakuuyunlu;

- Nunavut aliahuutigiyaa angikliyuumiliqtuq maniktuhirniq inu-uyuqlu iluani kiinauyaghaqaqnirmini;
- Nunavutim tunihimayait ihumagittuiqtauyut Kanadaum hilaryuamlu huliitjutainni.

Angiyut Iniqtauhimayut Hivulliqpaamin

Kavamatkunnin Nunavutmi:

April 1999-min – March 2004-mun:

- Inirhimaliqtaa hiamitirnikkun upalungaiyaut taman havakhimaliqtuq 460-nik havaaghanik 10-ni nunalaani;
- Pivallialiuqhimayuq Kiinauyaghatikkun Pinaniarhimaŕjutimik Nunavutmun;
- Inirhimaliqtaa Nunalaani Kiinauyaghagun Ihivriunniq angikliyuumiqtittugulu tunngaviit kiinauyaghat hamlatkunnun;
- Ihuarhaqpaktaan tamna Ikayuuhiarnikkun Maligaghaq tautuluarniqagianganani ayuirhaqniqni havaaghaqnikkunlu naahung-naagutighani;

- Havakhimayaa tamna Nunalaani Ayuirhaqnikkun Timiliuqtauhimayuq ayuirhaqplugit Nunavutmiut talvani nunalaamiitluni havaaghanun hailihimayun nunalaamingni;
- Ihivriuqpaktaa tamna NNI Maligaghaq (Nunavummi Nangminiqaqtunik Ikajuuti Maligaghaq) tighimapluginlu anginiqaqtun atlanguqtinqiit maligaghanun maliquyaayununu;
- Inirhimayut angirutit Kanadamun kiinauyaghaqaqtitningitnun tapkununga ingilatjutighanun Nunavutmun;
- Qauyimapqaqtain Kavamaqyuatkunni tapkuat inungmut atahiqmun kiinauyaghaqaqtitjutit tautuqtipkaingitnaiyuitut Nunavutim atlangayun itningit paarhimangittainlu Nunavutim ihariagiain;
- Havaqatigiplugit tapkuat Nunavut Katimayit Nunani Kavamangitni tunihiplunilu kiinauyaghanik piliurhuni inmikkun-nalliutighanik (NAMIX).

Tikitauniahuaqtittumayain Tuklium Maligaliuqtiit Katimavikyuangatni Nunavutmi:

- Atuqtipkalirlugu tamna Inuit Havaktitauliqnikkun Upalungaiyaut, tamnalu Sivuliqtiksat atannguyanguqnikkun ayuirhaqniq, pitquhitirun havaktinilu ayuirhautinikkun pinahuarutiit havaktighaqhiuqnikkunlu pihimanikkunlu piniarhimatjutit;
- Pivallialiuqluni havaktighaqhiuqnikkun pihimanikkunlu iliharnikkunlu ayuirhaqnikkunlu piniarhimatjutini tapkununga Munarhiliqiyikkut Inuuhiriknirmullu ayuirhimayuni;
- Havaqatigilugit Nunavut Tunngavikkun Kanadaum Kavamangalu inirumaplugit tikitauyughat talvaniittun Article 23-mi Nunavut Nunataqnikkun Angirutmi havakrumaplutiklu kavamatkunni havakvinik tautungnaqtunik inungitnik Nunavutim;

- Pimmarighaqlugu tamna Nunavut Ikayuuhiarnikkun Hulijuti aghuurharumaplugu kiinauyaghaliqinikkun inmiruuqnikmik mighiyumaplugulu ikayuuhiaqtaangitnarniq;
- Pivallialiuqlugu Nunavutim kiinauyaliurnikkunninga, nanminiqaqtun havakviit havaaghaqangningalu aghuuqluni atutingitni taffuminga Nunavuti Kiinauyaliqinikkun Pivallialiuqnikkun Pinairhimatjutim turaangninga talvani uyaraghiuqniitni atlanilu havakviitni, ilaulugit iqalukhuiqniit, hanaugat, mirhat pulaarnikkunlu;
- Tukhiqtuq Kiinauyaliurnikkun Pivallialiuqnikkun Angirutmik Kanadamin ikayuutighanik Nunalaani Kiinauyaliurnikkun Pivallialiuqnikkun ayuirhaqvighanilu Nunavutmi;
- Havakatigilugit paannatik ayurnaiyaklugit pimmarighaqlugitlu pittaaqningit nanminiqaqtuni ikayurvighat pinahuarutin Nunavutmi;
- Ihivriuqlugin ikikliyuumirluginlu huungittun maligaghat ungummitjutitqaqtun nanminiqaqnikkun pivalliuluqniqun;

- Atuqtilirlugu ihurhaqtauhimayuq NNI Maligaghaq ukiullaqta-
lugitlu ihivriuqattarningit ihuarninganun;
- Auplakailuni kiinauyaghat munagittiarlugit;
- Inirhiluni ihuaqtunik Kiinauyat Hunanut Atuqtauyughat
Angirutit tapkunani Kavamangani Kanadam tapkununga
inungnun-kiinauyaliuqniknun ingilratjutikkunlu ihariagiyain-
nun;
- Pivallialiuqluni angauyumik paarungmik tapkununga angiyu-
nun upalungaiyautinun igluqpaghanun ingilratjutighanunlu
havakatigilugit Nunavut Katimayit Nunani Kavamangitni
Kanadaum kavamangalu, naunaiyarlugitlu paanagiirhaqaqniit
pivallialiuqniqmum ingilratjutinikkun ingilratjutighainnik;
- Havakluni iluani Nunavut Nunatagnikkun Angirutmi tapku-
nanilu nunataqnikkun timiliuqtauhimayuni nakuutqiyani
aturiami atuqatigiiktittaamilu atuqtaungitnarutainni
Nunavutim;

- Aullaqtitlugin uqaqatiginiit Kanadaum Kavamangani hiami-
tiqnikkun;
- Pivallialiuqluni Havaktauhimayumik-Nunavutmi Pulaaqtarviit
Maligakmik tamna ilitarihimayaa hulininga Nunavut
Nunatagnikkun Angirutmi;
- Atuqtilirlugu nunaum pulaaqtarviitni Inuit
Hulaqutiqangningitnun Ikayuutiit Angirut (IIBA);
- Iniqtilirlugu atuqtilirlugulu Nuanvut Iqalukkun Nattikkunlu
Parnaqutiit;
- Havakluni amigaiyumirumaplugu Nunavutmun tuniyauvak-
tun tapkunuuna tariumi iqaluhiurnikkun talvani Qikiqtaalup
Ikingani Sannirutiup Imanganilu atjikutangurumaplugit tapku-
nunga tuniyauhimavaktunun atlani piyunnarniqarvigiyauyuni
piqaqtuni nuatqatigiyauyunik ikalurhiurvinik;
- Pimmarighaqlugu nunalaani paliihimatkunni huliitjutain angik-
liyuumiquplugu nunalaani ilautjutain kitkutiunarninlu
uppiriyiniit.

ILIPPALLIANGINNARNIQ: AULAYUT ILIHARNIIT

Uppiriyugut pivallialiurupta
pitquhinik inuuhini tamaani
iliharnini Nuanvutmiut
tikittaaqtain pittaaqningit

Tapkuat uppiriyayut hivulliurniaqtaatigun hapkuan- guyun:

- Iliharniq inuuhimi tamaani havakqutauyuq;
- Anginiqaqtuq ilitarilugu anginiqaqninga ilihautjiyaami ilit-
taamilu tamainni itningitni tapkunangalu tamainnin
ayuirhaitjiyinin: inirnirhanin, ilaminin, inulgammiiitnin, ili-
haqvinin nunalaanilu ilihaqviitnin, tapkunanganinlu
ayuirhaqvighanin, ilihaqvikyuaqninlu pinahuarutiinnin;
- Atjikiiktunik ukturvighanik atjikiikuniklu pittaaqninik tamaani
Nunavutmi tahamaniittughaq nakuuyunik inirhiyaaptingni;

- Nunami uqauhinilu ayuirhmaniit ihumagittiarnikkun nan-
ngaqnit pitquhiptingni uqauhiptingnilu tahamaniiturhat inirnin-
un nutaqqanunlu;
- Ilihautjutivun havaktauniaqtun iluaniitluni pitquhimayainni
Inuit Qaujimagatuqangitni;
- N Article 23-mi utaqqaq ilihaqtitauyugan hivulliqpaariyaming-
ni uqauhimi;
- Ihumagittiarniit inungni tunngavigiyauyuq nakuuyuni
ayuirhavighanik anniarnaittumiklu havakvikmi.

2020-mi, Nunavut nunauyuq tahamani:

- Inuqangnivun atlanguqtaqtuq atlanguqniqnun aliagiyainlu
nutaat ayuirniit, huli munagittiarhimaarhimalugu pitquhini,
uppiriyait uqauhilluariyangitlu;
- Havaktaaqtagun malguuknik uqauhiqarhuta inuuyugut,
Inuktitut Qablunaaqtunlu, ihumagittiarhugin havaqu-
tiqarumaplugitlu ihariaginiit piyunnautiinlu Uuuitun uqayuk-
tun;

- Inuit ikayutauvaktun ayuirhaqvingmingni pihimaliqtunlu hivulliuqtiuyunik havaaghanik kavamatkunni nunalaaptingnilu, tautungnaqtunlu havaktinguqtun tamainni havakvighani;
- Ilinniarvighakkun pinahuarutin hailihimayun naunaiyarhimayuni, tunngaviqaqhutik nunalaami ihariagiyainni;
- Tahamaniittun amigaittun atatjutiqarhimayun ilinniarnikkun pinahuaruti pipkaiyut inungnik aulahimayunik pittaaqniknik talvani itningani;
- Hivullivut inirhimayavutlu tutquqtauhimaliqtun ilitariyauhimaliktunlu makpiraaqtingni hanauyaptingnilu qunngiagiaq-turvinilu, nanngariyauyugutlu tamainnin Kanadamiutnin.

Angiyut Iniqtauhimayut Hivulliqpaamin

Kavamatkunnin Nunavutmi:

April 1999-min – March 2004-mun:

- Amigainiit angayughiitni ilihavikni ilihavikyuanni angiyunik amigaiyuumiqtun;

- Ubluk-naatlugu ilihautjiuyuni ayuirhaqvikiitni hailihimayut amigaittuni nunalaani;
- Havakhimaliqtata Nunavut munarhiuyuni pinahuarut;
- Havakhimaliqtata tamna Akitsiraq Maligakni Ilihaqvik pipkaghugit Inunnait ilihavikparhugit maligaknik Nunavutmi;
- Havakhimalirhutik 10-nik ukiughaqaqtumik ilinniarutighanik atuqtauginnaqturhauyuniku pinarhimatjutimik;
- Inirhimaliqtata Uqauhighaq Ilihaitjutighani qauyiharnik;
- Pipkaiplutik Inuktitut taitjutighainni pivallialiuqnirni ayuirhaqvii;
- Havakhimaliqtun ayuirhaqvighanik pinahuarutinik upalungaiyagumaplugit Inunnait tapkununga angayughiinnun atan-guyanguviinnun.

Tikitauniahuaqtittumayain Tuklium Maligaliuqtiit Katimavikyuangatni Nunavutmi:

- Pivallialiuqluni Havaktauhimayuq-Nunavutmun Ilinniaqtuliqinikkun Maligakmik tamna ikayugumayuq amigait-tunik qanuriliurutighanik havaaghakkun pivallialiurutighani;
- Iniqtirlogu pivallialiuqnia taffuma K-12 ilinniarutighainni pitqutiqagtunilu ilihautjini atuqtaungitnaqtuni ihuarhilugit Nunavutmun;
- Pivallialiuqluni Uqauhighaq Ilihaitjutighani Maligaghamik Nunavut Ilihaqviinnun tunihilunilu atuqtaunginnaqtunik iha-giagiyaayunik nakuuyunik atuqtitauligiangitni;
- Hakugirhaqlugit ilihautjini iliharniitlu Inuktitut iliharvini kavamatkun havakviinnilu uqauhiriyauttaangani havakvini 2020-mi;

- Havarumaluni kitkutuinnarnun iliharvighanun tapkuat iigiyun iniqtipkarupmaplugin malguuknik uqauhiqaqtunik inulgammi-innik pihimayun ayuirhimanirnik ilihimanirniklu nakuuyunik iniriamingni iliharvikyuani;
- Hakurighaqlugu Inuit pitquhiit kingunighanun talvuuna iniqtirhimalugit upalungaiyautiit taffumunga Nunavut Pitquhiinni Ilihaqvikmik;
- Angikliyuumirlugit kingunirhani ayuirhimayuni havaaghani ukturvighani inulgammiinnun talvuuna angmaklugu Nunavutmi ayuiqtauhimayughani ilihavikmik talvuuna nungulirninganun Tuklium Maligaliuqtiit Katimavikyuangani;
- Tilihiluni amigaittunik havaaghakkun pivallialiuqnikkun pinahuarutunik nunalaani ilaulugit taigualiarhainiit, havaaghaqaliqtinnagu, titiraqaqtuniklu pinahuarutin;
- Amigaiyaqlugin nampain Inuinait inirni ilihautjiyiit ilihavikyuani ilihautjiyiit;

- Piliuqluni paannagiigutunik tunihiyaangani amigaitqianik ukturvighanik tapkununga titiraqaqtunik hivumughimayununlu ilihaqniqni Nunavutmi;
- Tunihiluni ayuirhaqvighani ukturviinni igluqpinikkun igluqpanilu havakviitni paannagiiqatigilugit Nunalaani Igluliqiyiitni, Kanadaum Igluliqirvigyuatkun Nunavutmilu Ilihakvikuangani;
- Kinirhialutik paannaghanik talvanilu nanminiaqaqtuni kiinauyaghaqtittiughat amigaittuni quyaginnanik havaaghani ayuirhaqvighanik Nunavutmi;
- Tunihiluni aulahimayunik kiinauyaghanik pittaangitnik taavungaraaluk pittaqaqnikmun tapkunani angiyuni ayuirhimayuni, havaaghani ayuirhaqvighani pinahuarutini;

- Paannagiikhaliuqluni paarumaplugu niriuqtauyuuq angiqliyu-umirnik piyumanik ilinniarvighani ayuirhaqvighanilu tamainni havakvighani tapkunani tahamaniiliqtuni ingilratjutikkun ihariagiyaunialiktun: hapkuatlu nutaat ilihaqvighat ilihavikyuannilu igluhait;
- Pipkailuni tammaktailininganun Nunavutim pitquhikkun piutainni taimaatun atuqtipkalirlurit upalungaiyautiit talvunga nunami Pitqutingitni Katimavighamik utiqtirningitnilu Nunavutim pitquhiinni pihiqtuniatningitni atlanin piyunarvili-inin;
- Kunngiaqlugit tamaitni kavamatkun kiinauyaghait atugaghat taimaatun ayuirhaqviuniarhimaluni kiinauyaghat atugaghani.